

Posudek oponenta diplomové práce

Markéta Zabloudilová

Pojetí autority učitele na SŠ a jeho vliv na žáky

Katedra učitelství, HTF UK

Diplomová práce Markéty Zabloudilové se zabývá problematikou učitelství a jejím významem pro efektivní pedagogické působení. V úvodu (s. 8-9) autorka vymezuje cíl i strukturu práce a zdůvodňuje výběr tématu. Teoretická část (s. 10-35) se věnuje vymezení pojmu autority, jejím typologiím (formální x neformální autorita...), faktorům, které ji pozitivně i negativně ovlivňují, pro téma relevantním psychologickým specifikům období adolescence nebo některým trendům ve vzdělávání.

Praktická část (s. 36-61) se soustředí na autorčin vlastní výzkum. Popisuje jeho cíl, výzkumný vzorek (8 žáků středních škol z okresů Louny a Žatec), výzkumnou metodu (strukturované rozhovory) a způsob jeho provedení. Především pak čtenáře důkladně seznamuje s jeho výsledky.

Text práce ukončují stručná Diskuse (s. 62-64) a závěr (s. 65-66).

Práci považuji za poctivě zpracovanou a tematicky velmi aktuální. Oceňuji zejména:

- Mimořádně důkladně napsanou praktickou část. Výsledky výzkumu jsou představeny jasně a strukturovaně, přitom však ve velkém detailu. V souladu s principy kvalitativního výzkumu tak poskytují hluboký vhled do vnímání autority a jejich vlivů na situaci ve třídě podle dotazovaných žáků a žákyň.

Teoretická část pojednává jasně a srozumitelně o velkém množství témat a teorií. Domnívám se nicméně, že u ní existuje prostor pro zlepšení. Potenciálně problematické se mi jeví následující body:

- Teoretickou část tvoří zpravidla dosti obecně formulované parafráze. Není vždy zřejmé, co přesně výroky znamenají. V čem konkrétně např. spočívá „odměňující autorita“ (případně i další druhy) zmiňovaná na s. 20? Co přesně se myslí „eliminací osobních problémů žáka“ ve větě: „Zároveň autoři uvádí, že pozitivního klima třídy a well-beingu lze dosáhnout pouze tedy, když učitelé eliminují nejen negativní faktory jejich vztahu, ale také osobní problémy žáka (stres, složitá domácí situace, krize dospívání, deprese apod.)“ (s. 18-19)?
- Text v teoretické části pokládám za zbytečně repetitivní. V sekcích 1.2, 1.3 a 1.3.1, 1.4, 1.5, 1.6, 1.7 a 2 např. autorka některé zdroje autority učitele zmiňuje mnohokrát – význam pozitivního emočního nastavení vůči žákům, autenticita... –, jen v lehce odlišných kontextech, informační hodnota navazujících pasáží tak oproti těm předchozím není příliš vysoká.
- I v teoretické části by mohl a podle mne i měl být zřejmý větší autorský vklad pisatelky. Bylo by např. možné explicitně srovnat různá pojetí autority pedagogů, upozornit na shody či napětí mezi nimi atd. Takto jen text postupně referuje jeden zdroj za druhým, bez jejich usouvztažnění. Na některá napětí by přitom bylo vhodné přinejmenším upozornit. Na s. 21 např. autorka píše na základě jednoho zdroje, že „Výchova je záměrné, cílevědomé a dlouhodobé působení na jedince s cílem formovat jeho osobnost, rozvíjet jeho schopnosti, dovednosti, postoje a hodnoty.“ Na s. 22 ale na základě jiného zdroje uvádí: „Výchova totiž probíhá i nezáměrně“. Skvělé by také bylo uvést, kterému z pojetí máme dát přednost a proč. Pomohla by také explicitní reflexe místa a času původu jednotlivých zdrojů. Autorka např. pracuje s výzkumem prováděným v r. 2015 v Teheránu (Esmaeili), aniž by se reflektovala, zda např. na přístup žáků k trestání nemůže mít vliv specifický kulturní kontext. Ani v jiných případech nepojednává o metodách či teoretických východiscích autorů, na něž odkazuje.
- Ne vždy autorka transparentně odkazuje na své zdroje. Např. v sekcích 1.4 a 1.6 (v úvodu) není uveden ani jeden zdroj. Z čeho autorka čerpá svá tvrzení, např.: „Vzájemná podpora v pedagogickém sboru, jednotný přístup k výchovným otázkám a spolupráce s rodiči mohou významně posílit autoritu jednotlivých učitelů. Naopak nesoulad v těchto vztazích může autoritu učitele oslabovat.“ (s. 17)?

Bylo by podle mne vhodné, aby se k některým z těchto otázek a námitek vyjádřila v rámci obhajoby.

Rozprava se také podle mého názoru může soustředit na následující otázky:

- V Diskusi píšete: „Dále vlastní výzkum oproti teoretické části zdůrazňuje provázanost přirozené autority učitele s budováním a posilováním pozitivních vztahů ve třídě.“ (s. 64) Formulace mne, přiznám se, poněkud zarazila. V čem konkrétně zde vidíte rozdíl oproti teoretické části? O takovéto vazbě se, domnívám se, vyjadřuje již sekce 1.1.1, v návaznosti na Šafránkovou, opakovaně se k ní vrací i následující pasáže (i když se třeba vyhýbají žáky sdílenému, i když podle mne problematickému výrazu „přirozená autorita“).
- V sekci 1.6.2 hovoříte o výchovných stylech. Mohla byste podrobněji vysvětlit rozdíl mezi stylem liberálním a demokratickým? Jak se k této pasáži vztahuje obhajoba respektujícího přístupu v sekci 1.6.5? Jak by k popsáním výchovným stylům šlo vztáhnout výsledky vašeho vlastního výzkumu?
- V sekci 4.3 mimo jiné píšete: „Výzkum prokázal, že autoritativní působení učitele výrazně ovlivňuje dynamiku třídního kolektivu.“ Odpovídá formulace zvolené metodě (kvalitativní výzkum, omezující se na analýzu subjektivního pohledu na autoritu učitelů u osmi žáků)? Jak byste konstruovala výzkum, který by měl opravdu v silném smyslu prokázat vliv působení učitele na dynamiku kolektivu? (Dodávám, že o něco obezřetněji formulujete i další, na kauzální působení soustředěné výroky, např.: „Výzkum také ukázal, že autoritativní působení učitele má významný vliv na motivaci žáků k učení a jejich aktivní zapojení do výuky.“ Nebo: „Přirozená autorita podporuje pozitivní vztahy mezi žáky a vytváří bezpečné prostředí pro učení.“).

V závislosti na zdařilosti obhajoby doporučuji práci hodnotit stupněm „výborně“, nebo „velmi dobře“.

V Praze, dne 30. 5. 2025

Mgr. Matěj Král, Ph.D.

